

Відаючи належне зусиллям іноземців оволодіти всіма труднощами системи французької мови, тим не менше французи завжди раді потішитися над найменшими похибками у мовленні, над граматичними, лексичними, фонетичними помилками, які все ж неминучі для більшості не-носіїв мови.

Дійсно, не знаючи всіх тонкощів мови, не можна обрати вірний варіант, з двох речень – Aide-toi, le ciel t'aidera та Aidez-vous, le ciel vous aidera – обидва речення граматично правильні, але лише перше зрозуміле французам як загальноприйнята приказка, нейтральна за стилістикою вживання, а інша – це одинична порада в конкретній ситуації. Еквівалентом в українській мові може бути: "Сподівайся на божу поміч, але перш за все поможи собі сам"; в російській мові чітко видно протиставлення: "На бога надійся, а сам не плошай!"

Проведені спостереження виявляють певні тенденції у функціонуванні та ролі особових займенників "tu" та "vous" в сучасній французькій мові. Деяке поширення

сфери вживання займенника "tu" вважається, з одного боку – своєрідною "модою", пов'язаною з впливом англійської мови, імміграційними процесами в країні, а з іншого – черговою хвилею демократизації суспільства, спрямованістю до "егалітаризму". Збереження форми звертання на "ви" свідчить про рівень загальної культури поведінки мовця.

Список використаних джерел

1. Le français dans le monde [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://fipf.org/publications/le-francais-dans-le-monde>.
2. Gardner-Chloros P. Ni tu ni vous. Principes et paradoxes dans l'emploi des pronoms d'allocution en français contemporain // Journal of French Language Studies – 1999. – 11. – P. 139–155.
3. Pope C. Tu ou vous ? Réflexions sur l'emploi des formes d'adresse en français langue étrangère en Angleterre // Actes du XXIe Congrès international de linguistique et de philologie romanes / ed. by Englebort A., Pierrard M., Rosier L., Raemdonck D. – Tübingen : Niemeyer, 2000. – Vol. 9. P. 261–267.
4. Schoch M. Problème sociolinguistique des pronoms d'allocution «tu» et «vous». Enquête à Lausanne // La linguistique. – 1978. – 14(1). – P. 55–73.

Надійшла до редколегії 25.09.14

O. Ignatova, cand. of Philol., associated prof.
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

THE USE OF "TU" AND "VOUS" AS FORMS OF ADDRESS IN FRENCH LANGUAGE: SOCIOCULTURAL APPROACH

The article highlights the different periods of functioning of the use of tu and vous as forms of address in interpersonal communication in French language. The field of its meaning and social role are identified. Tu and vous are used as a neutral denotation of singularity and plurality of pronouns, as well as respectfully-polite vous and "equating" tu.

Key words: French language, personal pronouns tu and vous, sociocultural approach.

O. Игнатова, канд. филол. наук, доц.
Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев, Украина

ОБРАЩЕНИЕ "ТЫ" И НА "ВЫ" ВО ФРАНЦУЗСКОМ ЯЗЫКЕ: СОЦИОКУЛЬТУРНЫЙ ПОДХОД

Рассматриваются разные этапы функционирования в межличностном общении личных местоимений tu и vous во французском языке, их значение и социальная роль: от нейтрального обозначения единственного и множественного числа до уважительно-вежливого vous и "эгалитарного" tu.

Ключевые слова: французский язык, личные местоимения tu и vous, социокультурный подход.

УДК 811.111:81'42

Олена Соболева, канд. філол. наук, асист.
Київський університет імені Тараса Шевченка, Київ

СИНГРАФЕМНІ КОМПОНЕНТИ ДРУКОВАНИХ ТЕКСТІВ ЯК НОСІЇ ПЕВНИХ ІМПЛІЦИТНИХ ЗНАЧЕНЬ

В статті подано огляд вживання синграфемних компонентів публіцистичних текстів французькою мовою. Ненормоване вживання знаків пунктуації відбиває тенденцію сучасних текстів до урізноманітнення виражальних засобів та до прикрашання стилю висловлення. Така тенденція стає специфічною стилеформуючою рисою сучасних видань, підвищує експресивність тексту та має високий прагматичний потенціал.

Ключові слова: ідеографема, експресема, параграфеміка, поліфункціональність.

Актуальність дослідження визначається однією з сучасних тенденцій розвитку лінгвістичної науки до оформлення сучасних публіцистичних текстів у зв'язку з їх прагматичною настановою.

Метою публікації є виявлення різноманітних засобів вживання знаків пунктуації, як фактору прикрашання стилю висловлювання, комплексного прагматичного впливу на адресата та підвищення експресивності мовлення, визначення їх функціонального навантаження, обумовлення їх значущості в організації тексту.

Предметом дослідження виступають пунктуаційні знаки, такі як: знак оклику, знак питання, багатокрапка.

Об'єктом слугують публіцистичні тексти різного жанру.

Матеріалом виступають тексти, опубліковані у газетах та журналах французькою мовою.

Наукова новизна полягає в комплексному аналізі графічних складових текстів як важливого аспекту передачі оцінно-експресивних конотацій висловлювання.

Наше завдання полягає в тому, щоб дослідити роль та функціонування синграфемних компонентів у текстах

сучасної французької преси, визначити їх основні характеристики.

Усне і письмове мовлення останнім часом знаходяться у постійній взаємодії. Саме з цим пов'язане використання на письмі оригінальних графічних форм, надмірної пунктуації, варіації шрифтів. Одним із графічних елементів оформлення письмового тексту виступають його синграфемні компоненти або пунктуаційні знаки. Пунктуаційні знаки є обов'язковими письмовими елементами, без яких неможливо змістовно оформити речення на письмі. Разом з вживанням традиційних пунктуаційних знаків, а також разом з відмовою від них, журналісти застосовують нові засоби структурування тексту, використовуючи можливості параграфемного оформлення.

"Знаки пунктуації є перш за все мовними знаками" [4: 5], вони розуміються як "допоміжні графеми" і протиставляються основним літерним графемам [3:137]. У сучасній лінгвістиці знаки пунктуації в якості будівельного матеріалу письмового мовлення розглядаються як ідеографеми. Змістова визначеність пунктуації ба-

зується на їх ідеографічності, вони виступають в якості носіїв певних імпліцитних значень [1; 4; 8]. Пунктуація на письмі, виражаючи емоції надає висловлюванню експресивності, відбиваючи актуалізацію конотативних значень. В стилістичному аспекті експресивна пунктуація виступає як яскравий зображально-виражальний засіб. Пунктуаційні знаки як експресеми беруть участь у формуванні таких стилістичних категорій як інтенсивність, емоційність, конотація, образність, підтекст.

У лінгвістичній науці існує як широке так і вузьке розуміння пунктуації, що знайшло своє відображення в розмежуванні пунктуаційних знаків на типографські та лінгвістичні. Лінгвістична пунктуація розглядається як "система не алфавітних графічних знаків, основне призначення яких членування та організація письмового тексту" [2; 7]. Широке розуміння пунктуації бере свій початок від Бодуена де Куртене та розвинуте А.А.Реформатським, передбачає систему всіх невербальних засобів, які використовуються в письмовому (друкованому) тексті, так звану типографську пунктуацію, яка окрім традиційних знаків пунктуації містить також абзац, інтервал, шрифтові виділення, різні демаркатори [5]. По відношенню до типографської пунктуації в лінгвістиці використовується термін "параграфеміка" або "метаграфеміка".

Аналізуючи друковані тексти можна зазначити, що найбільш вживаними знаками експресивної пунктуації виступають: багатокрапка, знак оклику та знак питання.

Інтонанційний контур окличного речення відображає найрізноманітніші людські емоції, тобто є символом емотивності, який репрезентує афективний стан людини, її почуття. Знак оклику часто можна зустріти після таких слів, які краще ніж ціле речення передають експресивність мовлення та афективність станів мовця: *Pfff! Boff! Ouf! Grrrr! Waouh! He! Aie! Tac! Oh!*

У деяких випадках можна спостерігати на письмі вживання кількох окличних символів поспіль. Вони використовуються для позначення дуже високого емоційного напруження мовця:

– *Pour l'instant, pour elle, je suis maman. Elle est née dans l'écriture – elle avait 8 mois quand j'ai écrit Léonor toujours. Je crois que c'est la personne de ma vie qui comprend le mieux tout ça. Il m'est arrivé de lui dire : " Tu sais, j'ai mis ça dans le livre... tu ne vas pas être contente... Je raconte ce que tu dis de ton père, de sa nouvelle femme... " et elle, elle éclate de rire: "Oh, t'as écrit ça dans le livre? C'est trop génial !!! Et elle le raconte à ses copines...[13].*

Іноді ця пунктограма зустрічається в середині речення для привернення уваги реципієнта до певного слова, як у наступному прикладі:

– *J'avais fait de toutes petites études en Angleterre, puis travaillé comme vendeuse chez Chanel. En fait, j'étais surtout chargée de parfumer le chemin de Mademoiselle Chanel. Dès qu'elle sortait du Ritz, où elle habitait, le standard – à fiches à l'époque et je ne suis tout de même pas Jeanne Calment! – me prévenait et je la guettais. J'allais chercher son parfum rangé dans le placard, et j'en vaporisais de la porte d'entrée jusqu'en haut de l'escalier [9].*

Особливо виразні та емоційні серед питальних побудов є риторичні питання, які є однією з найпоширеніших стилістичних фігур, що характеризується яскравістю та різноманітністю емоційно-експресивних відтінків. Риторичне питання ставиться не для того, щоб отримати на нього відповідь, його функція – привернути увагу, посилити враження, підвищити емоційний тон. Відповідь у такому питанні вже підказана, автор залучає реципієнта до роздумів або переживань, роблячи його більш активним, ніби примушуючи самому зробити висновок.

Наприклад:

– *Je trouve très dangereux de suivre une mode qui affecte le physique. Surtout lorsqu'on est actrice. Comment voulez-vous exprimer un sentiment à travers un sourire ou une grimace quand votre peau est tellement tendue que vous n'avez même plus d'expression ? [11].*

Співпадаючи за своєю формою зі звичайними питаннями, риторичні питання відрізняються яскравою окличною інтонацією, яка на письмі іноді передається окличним знаком поряд із знаком питання. Загалом же маркерами таких питань є знаки питання, які у даному випадку передають упевненість героя інтерв'ю завуальовану під знаком питання. Він не чекає відповіді, реакція реципієнта є очевидною. Риторичне питання на письмі стає знаком думок персонажа, залучених до дискурсу автора інтерв'ю.

У ролі носія емоційності, досліджуваний пунктуаційний знак слугує для вираження непевності, здивування, сумніву, незрозуміння, вирішення важливих проблем:

– *J'ai un nez en trompette. Si on m'avait dit : tu serais mieux avec un nez de Cléopâtre, j'aurais été capable de dire d'accord! J'étais mal avec moi, je ne m'aimais pas, je voulais changer. Je voulais être une autre. En même temps suis-je blamable pour ça ? [9].*

У даному прикладі зміна стверджувальної інтонації на питальну дозволяє утримувати увагу реципієнта, поновити ослаблений з ним контакт, внести різноманітність в мовлення інтерв'юованого. Риторичне питання додає певної модальності, дозволяє уникнути категоричності, "оживлює" відповідь на питання, ніби намагаючись долучити до діалогу ще й третю сторону – реципієнта, який теж напевно міг опинитися в подібній ситуації, задаючись таким самим питанням. Тобто, у даному випадку він вживається не для того щоб отримати якусь інформацію у відповідь, а щоб посилити очевидність висловленого.

Отже, вживання риторичного питання у публіцистичному тексті визначене:

- **його аргументативним наміром:** герой залишає дискусію відкритою, імпліцитно звертаючись до реципієнта у фіктивному діалозі; насправді відповідь уже міститься у запитанні;

- **його емотивною функцією:** питання є відкладеним ствердженням, якому уявно завадив емоційний стан мовця [6: 257].

Основні випадки використання багатокрапки у текстах виражають:

1. Паузу в розмові, яка може використовуватися, щоб підкреслити вагу викладеного, його важливість для інтерв'юованого: *"Entre Barak Obama et Hollywood, c'est une histoire d'amour digne d'un scénario rêvé par les studios. Resultat, la semaine dernière, la contravention démocrate de Denver avait un faux air de cérémonie des Oscars, avec son défilé de peuple : Quentin Tarantino, Susan Sarandon, Scarlett Johansson, Spike Lee, Ben Afflek, Sean Penn, Oprah Winfrey..." [13].*

2. Зітхання, ознаку розчарування, жалю: *"S'il n'y avait pas ce magnétophone posé sur la table, je vous raconterais...(elle soupire) [12].*

3. На початку речення емоції, викликані запитанням журналіста:

– *Vous êtes considérée comme la plus grande actrice de votre génération. C'est flatteur ?*

– *(S'esclaffant) ...et plutôt abstrait pour moi [14].*

4. Сумнів:

– *Pour l'instant, je n'en ai pas envie, mais peut-être un jour...*

5. Пошук потрібних слів для найточнішого вираження думки:

– *La tête et le corps vont ensemble. Ce que j'ai réglé, c'est... comment dire... je ne savais pas faire avec la vie. Il*

me manquait des équipements que je n'avais pas eus à la livraison et, en revanche, j'avais des choses livrées mais qui n'étaient pas à moi et que je trouve ce qui me manquait.

6. Паузу перед повідомленням шокуючої інформації з метою наголошення на її важливості: *"Les adolescents ont 1,5 milliard d'euros d'argent de poche chaque année, dépensé...en fringues"[12].*

7. Паузу хезитації, відновлення в пам'яті певних імен, деталей, подробиць:

– *En ce qui concerne mes vêtements, je ne peux pas dire que j'ai un style prédéfini, je porte ce qui me plaît. J'aime différents créateurs, comme Chloé et... euh... Vous voyez: je n'arrive pas à m'en citer un autre [11].*

8. Задумливість героя на письмі:

– *Etre habillée un peu plus couture, bien coiffée en toutes circonstances, avoir un cuisinier à domicile qui vient établir les menus avec vous, être délestée de toutes les corvées domestiques...ça doit être divin. Mais hormis ces bonus, je ne suis pas sûre que le quotidien d'une femme de Président m'amuserait réellement. Etre en permanence en représentation, sourire quoi qu'il arrive à la garden-party de l'Elysée... bof! [11].*

9. Запрошення респондента до роздумів:

– *A chaque âge de la vie, on projette dans le vêtement quelque chose de particulier. Adultes, s'y ajoutent des enjeux amoureux, sociaux, amicaux... Il devient le support d'un va-et-vient entre passé et présent. C'est ce vêtement ancien qui nous rappelle notre corps d'avant, ce sont les gens disparus qui nous reviennent à travers leurs vêtements gardés... [13].*

Таким чином, пунктуаційні знаки можуть на письмі виступати провідниками широкої гамми почуттів, тобто є поліфункціональними знаками пунктуації. Знак оклику передає значення суб'єктивної модальності, характеризує залежність висловлювання від волі і почуттів мовця (невпевненість, здивування, сумнів, нерозуміння, вирішення важливих проблем, прохання, заборона, волевиявлення), виступає модальним актуалізатором. Саме використання адресатом окличних речень в текстах підкреслює їх експресивну тональність. Знак оклику маркує елементи, важливі в емоційно-експресивному відношенні, тобто має ідеографічний характер. Знак питання, що функціонує, зазвичай, на синтаксичному рівні організації писемної мови здійснює певну фонетичну функцію, графічно оформлює запитальні та риторичні речення, реалізує прагматичну функцію, виступає знаком-символом. Крім того, питальні конструкції активно використовуються як стилістичний прийом, що забезпечує чіткість та ємність тексту. На письмі він покли-

каний утримувати увагу реципієнта, поновити ослаблений контакт з ним, внести різноманітність в писемне мовлення. Риторичні питання додають певної модальності, дозволяють уникнути категоричності, оживлюють викладення фактів. Вони вживаються у текстах не для того щоб отримати якусь інформацію у відповідь, а щоб посилити очевидність висловленого. Вживання риторичних питань детерміноване їх аргументативним наміром та емотивною функцією. Вони слугують для вираження таких людських емоцій як: непевненість, здивування, сумнів, нерозуміння, вирішення важливих проблем. Багатокрапка у друкованих текстах імітує спонтанність розмовного стилю. Їхні дві головні функції – вираження непевності, недомовленості та позначення тривалості часу. За допомогою багатокрапки автор керує темпом оповідання, перетворює світ з суцільного безперервного потоку в пунктирну лінію, розриви в якій має заповнити реципієнт, підкреслює спонтанність, експресивність, щирість викладеного, передає неочікувану і особливо значиму інформацію. Ця пунктограма теж виявляє риси поліфункціональності.

Список використаних джерел

1. Валгина Н.С. Знаки препинания... зачем они? / Н.С. Валгина // Русская речь. – 1986. – № 5. – С. 60–65.
2. Веденина Л. Г. Французское предложение в речи / Л. Г. Веденина. – М.: Высш. шк., 1991. – 192 с.
3. Зализняк А. А. О понятии графемы // Балканика. Лингвистические исследования / А. А. Зализняк. – М., 1979. – С. 134–152.
4. Ключанов Э. И. Графические междометия / Э. И. Ключанов // Текст и культура: общие и частные проблемы. – М.: АН СССР: Ин-т языковедения, 1985. – С. 62–71.
5. Реформатский А. А. Введение в языковедение / А. А. Реформатский; под ред. В. А. Виноградова. – М.: Аспект Пресс, 1996. – 536 с.
6. Smouchtchynska I. Stylistique des figures : Les figures non-tropiques : manuel / I. Smouchtchynska. – Kiev : Logos, 2010. – 312 p.
7. Шварцкопф Б.С. Современная русская пунктуация: система и ее функционирование / Б. С. Шварцкопф. – М.: Наука, 1988. – 192 с.
8. Шубина Н. Л. Пунктуация в коммуникативно-прагматическом аспекте и ее место в семиотической системе русского текста : автореф. дис. ... д-ра филол. наук : 10.02.01. – СПб., 1999 – 44 с.

Список джерел ілюстративного матеріалу

9. Elle [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.elle.fr> – # 3077–3491.
10. Cosmopolitan [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cosmopolitan.fr> – # 411–450.
11. Marie-Claire [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.marieclaire.fr> – # 653–712.
12. Marie-France [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mariefrance.fr> – # 143–166.
13. Psychology [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.psychology.fr> – # 19938 – 20533.
14. Vogue [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vogue.fr> – # 873–900.

Надійшла до редколегії 25.09.14

O. Soboleva, cand. of Philol., assist prof.
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

SINGRAPHEMIC COMPONENTS OF PUBLISHED TEXTS AS UNITS OF IMPLICIT MEANINGS

The article gives a survey of application of singraphemic components in contemporary French journalistic texts. Non-normative usage of punctuation marks reflects the tendency of modern texts to the variety of language resources and to decoration of style of expression. Such usage is becoming the distinctive style forming feature of modern texts, improves their expressivity and has the high pragmatic potential.

Key words: expresseme, ideographeme, paragraphe, polyfunctionality.

O. Соболева, канд. филол. наук, ассист.
Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев, Украина

СИНГРАФЕМНЫЕ КОМПОНЕНТЫ ПЕЧАТНЫХ ТЕКСТОВ КАК НОСИТЕЛИ ОПРЕДЕЛЕННЫХ ИМПЛИЦИТНЫХ ЗНАЧЕНИЙ

В статье подан обзор употребления синграфемных компонентов на материале публицистических текстов на французском языке. Ненормативное употребление знаков пунктуации отображает тенденцию современных текстов к разнообразию языковых средств и приукрашиванию стиля высказывания. Такая тенденция становится специфической стилиформирующей чертой современных изданий, повышает экспрессивность текста и имеет высокий прагматический потенциал.

Ключевые слова: идеографема, экспресмема, параграфема, полифункциональность.